

מצרים

הדיר הציל את עורו

איש לא חשב כי עלי מאהר נכנס למשרד ראש הממשלה כדייר קבוע. אם היה יוכח על כהונתו בתפקידו החדש היה זה על אורכה או על הצורה בה תיגמר. לרוב ניבאו לו סוף פתאומי, בדומה לזה של אחיו אהמד שנרצח לפני שבע שנים במלואו אותו תפקיד של ראש ממשלה.

נבואות אלה התאמתו, אף כי רק בחלקן. סוף הכהונה אמנם בא באופן פתאומי אך היה זה מרצונו של מאהר ולא כלל גם קץ לחייו.

מיום מינויו למלא מקום מוסטפא אל-נחאס היה ברור כי לא יהיה תפקידו של עלי מאהר קל ביותר. כל עוד ישב בבית הנבחרים רוב מוצק של צירי הוופד (225 מתוך 314) ידע עלי מאהר כי לא יצליח לבוא לידי פשרה עם האנגלים בדבר תביעת הי המונים לפינוי אוור התעלה. פארוק הציע להקל עליו, הביע נכונות לפזר את בית הנבחרים.

אולם מאהר ידע כי לא יהיה בכך משום פתרון. להיפך, כל עוד שריר כוחו של הוופד יכול היה לסות להתפייס עמו, להציל את עורו מחמת ההמון אשר קרן הוופד עלי תה בעיניו לאחר המאבק באנגלים. הוא ניסה להקים חזית לאומית בינמפלגתית, פתח בשיחות גישוש עם האנגלים.

כל עוד נראו סיכויי הצלחה לנסיונות מאהר גילו האנגלים רצון לשיתוף פעולה אולם כאשר לא התגשמה כל חזית לאומית והמלך החליט לשלוח את בית-הנבחרים לפגרה, הצטנן שגריר בריטניה בקהיר והשיחות שעמדו להתחיל נדחו. עלי מאהר לא אהר ביותר את הרעיון להפוך אויב מספר אחד של הוופד (ואלפי הצעירים המזוינים המציינים לו), ביקש מפארוק למצוא מישהו אחר המוכן למלא את התפקיד.

לפארוק לא היה זה דבר קשה ביותר. הוא בחר באהמד נגיב אל-הילאלי, לשעבר חבר ממשלת אל-וופד, אויבו המושבע של פואד סראג אל-דין, האיש החזק של הוופד אשר בהשפעתו הוצא אל-הילאלי מן המפלגה.

האדם מאחורי הכותרות

על האיש החדש אשר אליו פנה המלך פארוק להיות ראש ממשלה כתוב בי שש, סופר העולם הזה, שהיה בזמנו עורכו הוואסי של אימאד, השבועון המצרי המפורסם וזמנה האגף ליחסי ציבור של מפלגת אל-וופד: זו הפעם הראשונה מופיע שמו של ראש הממשלה המצרי החדש בעתונות הבינלאומית. גם במצרים עצמה אין שמו ידוע ביד תר, למרות הקריירה המזהירה שלו כפקיד גבוה וכמדינאי. הסיבה לכך היא ענותו וכישינותו הרבה של הבאשא.

בראשית שנות השלושים נודמן לי להיות נוכח במשרד החינוך בקהיר כאשר חוץ געשו הסטודנטים באחת משיבותיהם השניות כיהות בהשמיעם סיסמות זעם נגד הממשלה. פתאום צלצל הטלפון, אל-הילאלי נטל את השפופרת ואחר כמה שניות של היסוס השיב: "לא, אוד מעלתך. לא אעשה זאת!" ובפנותו אלי הוסיף: "השר רוצה שתאן הר ראה למשרה להשתמש בכוח נגד הסטודנטים. סירבתי."

"אתה בודאי יודע למה יגרום הדבר?" שאלתי את מנהל המשרד. "כן, הוא ענה. "סוף הקריירה שלי כמנהל הממשלתי".

"התחלת קריירה פוליטית", הערתי לו כי מרידה. "אני עדיין צעיר." ואמנם לא עבר זמן רב ואהמד נגיב אל-הילאלי נדרש להגיש את התפטרותו אל עצמו לפני בית-דין משמעתי של משרד החינוך. הוא התפטר, כאשר נודע לסטודנטים על כך פנו במאותיהם אל ביתו בקריאה: "יחי מגן הסטודנטים והצדק!" היתה זאת התחלת הפופולריות והקריירה המדינית של אל-הילאלי.

1937, בהיותו עורך-משנה של העיתון הצרפתי-קהירי לה'פטר, הורה המלך לראש מפלגת אל-וופד, מוסטפא אל-נחאס, להרכיב ממשלה. למחרת צלצל הטלפון במשרדו. היה זה נגיב אל-הילאלי אשר נתמנה שר החינוך בממשלה החדשה.

"הואיל להכנס אלי", אמר מי שהפך למהד מעלתו". במשרדו קיבלני בחיון. "אתמול, כאשר ווחם המלך על הפקודה הממנה אותי שר, ניכרתי בדברך ביום בו נאלצתי להגיש את התפטרותי מתפקיד מנהל אותו משרד כנראה שצדקתי. הריני מתחיל בדבר שאין לי כל ניסיון בו. לומר לך את האמת אין לי כל חשש בה מיוחדת למדיניות אולם אם הצטרפתי לוופד אחר התפטרותי הרי זה מפני שאני

עדיין צעיר ורוצה לשרת את ארצי בכל אפילו שריותי. זה הדבר אשר יכריע בכל מעשי. רק זה."

שחור על גבי לבן. נגיב אל-הילאלי באשא הוא קטן קומה מן הרגיל, רזה ובעל שפם צרילי-צ'אפלינאי. הוא מדבר אנגלית וצרפתית באופן שוטף, בחר בהיסטוריה כי עיסוקו החביב, לו הוא מתפנה מדי היות לו שעת פנאי.

פעם שאלתי לדעת אל-הילאלי על הציונות ואם אין הציונות עלולה, לדעתו, לשנות את כני המרחב. הנהרתיו כי עומד אני לפרסם את תשובתו.

"כן, חן", השיב. "הרי בין כה וכה אני שונא שיחות שלא לשם פירסום. את אשר אני אומר לא אפתח מפני הופעתו שחור על גבי לבן. הציונות הנה חלום מהפכני אשר, אם יתגשם, ישנה, ללא ספק, את המצב הקיים בחלק תבל זה. אני אף אומר לך יותר מזה. פעם היה לי ויכוח על נושא זה עם רנה קטאווי ביי (ציר יהודי בבית-הנבחרים המצרי) והוא אמר לי כי אין הוא מאמין בציונות וכי אף התנגד לה".

"ומה היתה תשובתך?" שאלתי. "שאני, הלא-יהודי, מאמין כי יבוא יום —

בין ישראל וארצו, ואם לונדון ושינגטון התנה לו את האות ירצה ראש הממשלה ה"כצרי החדש להכנס להיסטוריה של מצרים החדשה כאדם שהצליח לשים קץ לריב בין העם המצרי והיהודי.

הבעיה: האם יתמוך הוופד בנגיב אל-הילאלי? הדבר מופקפק ביותר: המזכיר ה"כללי של המפלגה, פואד סראג אל-דין באשא, שוא כל אינטליגנט במפלגה ובמיוחד את נגיב אל-הילאלי. וכל אשר פואד באשא, יועצו הראשי של נחאס באשא, אומר נתמך בכלואו עלידי נחאס. לעומת זאת נהנה נגיב באשא מסיוכיים גדולים אחרים: כי יירצח באחד הימים, כדגם של ראשי ממשלות מצריים שאינם קנאים במידה המניחה את דעת האספסוף.

תימן

יותר טוב מאשר גמלים

תחילה לא שמו תחשבים לב לכל העניין. הרי אין מותר הפתאומי של אדם בריא דבר היוצא מגדר הרגיל בכאלאן, האזור המדברי שעל הגבול הצפוני עם סעודיה. גם כאשר עלתה תדירות התמוהה למעלה מן המקיבל

דויתו שר אהמד מאהר באשא (25 לפברואר 1945) לעלי היה יותר שכל

לא ראו האנשים בזה דבר מוזר. הן תמיד היו בגופת רעות מכת אלה באזור העני. אולם הודיעות על המצב הסתננו חוצה, הגיעו גם לצנעא הבירה, ולערי החוף, הממטלה של שגרה במקום משלחת רפואית שהגיעה במהרה למסקנה המחרידה: באזור כאלאן משתוללת מגפת אבעבועות ההולכת וכתפת. הרופאים המקומיים ידעו להעריך היטב את אימת המגפה וגם העובדה כי אין ביכולתם לספל בה כראוי היתה נהירה להם. הם החליטו לפנות לארגון הבריאות של א"ם אשר מרכזו למרחב הוא בקהיר.

כתשובה שיגר ארגון הבריאות את אחד מרופאיו, ד"ר חאפז אמין ביי המצרי, מימחה למגפות ולמחלות מתפשטות. עמו נשלחו גם מטענים גדולים של רפואות, זריקות, רעל עיכורים, חומר חיסוי — ובעיקר ז'י.די.טי.

ציפורי הפלא. הסיסה עד צנעא לא היתה קשורה בשום קשיים מיוחדים. אולם משם היה על המומחה המצרי וחברי המשלחת המקומיים להסתפק בכביש קלוקל עד לסעודה, העיר הקרובה ביותר לאזור המוכה. ניסעודה צפונה עשו את דרכם בשבילי מדבר היו הכביש פנה מזרחה אל מעבר לגבול, משם הוא מתמשך צפונה עד עמאן, בירת הירדן, מרחק למעלה מ-2000 ק"מ.

את מטעניהם הרבים היה על הרופאים להעביר על גבי גמלים תוך איבוד זמן רב, שעה

שהמגפה המשיכה להכות. ואז החליטה הממשלה לכבוש שני מסלולי נחיתה לאוירונים קלים, אחד בסעודה והשני בכאלאן. בסעודה הוקמה גם תחנת שידור מיוחדת לשמירת די קשר בין בסיס המשלחת והרופאים המנווים ריב בכל האזור. כך, במתי יד, חדרה היתה העשרים אל מדבריות תימן השוממים.

תוך חודשיים השלימו הרופאים את עבודתם, ארוז את מכשיריהם וחזרו ללעומת ש"באו, בהשאינם אחריהם את איזור כאלאן נקי וטהור מן המחלה הממארת. הינה זו הטובה הישירה שהצמיחה עבודתם של הרופאים. הוסף לכך נשאר גם החידוש הגדול: ככלי הנוסעה. תושבי סעודה היו התאספים בכלי פעם ליד פס הופת ומספרים איש ל"רעהו ולמבקרים שבאו מן המקומות הנידחים על ציפורי הפלא שחגו שם לא מומן. ציה ידעו כי ציפורים אלה שמם אוירונים ויכלו לדבר על הגושא בכינה וודעת שלא נפלו מאלה של תושבי הכרכים במרחב.

קוראן וריקלמים. התעניינות זו בפלי אי המדע החדישים לא הצטמצמה לבדואי המדבר; גם בערים החלה התעופה תופסי מקום מכובד בשיחות הבריות. עד אשר הגיעה ה"שבע התעניינות לשיא: האימאם אהמד, בלך תימן, הודיע ברבים כי יעלה, לראשונה בתינו, באחד היצורים הללו, יטוס מעל ל"ממלכתו לעיני כול.

עם בוא היום הגדול המה ארמון האימאם בצנעא מרוב אורחים ונכבדים. באחד האולמות ישבה קבוצה של מלומדים ואישי דת שדיקלמו לסירוגין פרקי קוראן ושירים ש"חוברו במיוחד לרגל המאורע הגדול. מדי פעם קם אחד המשררים ובהברות גרוניות השמיע את תהלת האימאם אבי עמי, הדר האיכלאם, מבשר הקידמה אשר צעדו זה בסמל את הרוח החדשה שתציע את תימן בדרכי הקידמה וההתפתחות.

משך שעתים חג אוירונו של האימאם על פני ארצו. לכשריד משדה התעופה קרנו פניו מרוב התלהבות, הנכבדים עטו עליו מכל צד, ברכוהו על מעשהו ושאלו מה דעתו על ה"מצאה". "כביר!" הוא ענה להם. "יה יתר טוב מאלף גמלים."

לוב

גם הרואים פוליטיים

משך כמה ימים ציפו הבריות להתפוצצות הגדולה, לטבח העומד להערך כאשר יגיעו לטריפולי אלפי הבדואים הפראים היותר העירה מן המדבר. אולם חיש מהר נתברר כי לא זהו בני-המדבר אלא מעל דפי העיתונות וגלי האתר בלבד. התקוממות השבטים המזוינים היתה פנטזיה עתונאית במיטב ניסח סיפורי אלף לילה ולילה.

מקור כל הסיפורים היו הסיכוסים יק"ט שנות שליו את הבחירות לפרלמנט הראשון של הממלכה החדשה. לפי סיכומי המשטרה הולתתפו בבחירות 200.000 אזרחים, ובחרו 55 צירים. תוך כדי כך נהרגו 12 איש.

למעשה לא היה בידיעה זו כל דבר כנס-צינוני או חרג מגדר המצופה. אולם העובדה כי היריבים הפוליטיים התחלקו במידה כזו או יותר ברורה — תומכי אל-סנוסי, בעי קרם יושבי ערים ורצועות החוף ורומכי ה"סינגס האומי האפופו-צינוני של בשיר ביי סעדאווי, אשר רובם בני השבטים הבדואים בפנים הארץ — נתנה לכתיבי העיתונים ה"ריס הודמנות לחבר מאמרים מלאי צבע מק"ני אקוסי. הם ניבאו כי אנשי הקונגרס ה"לאומי יחליטו לצאת לערים ולחנק את תוצות הבחירות, בהן זכו אנשי המלך. כעבור זמן קצר חדלו הנבואות ובמקומן באו ידיעות החלטיות על מחנה הבדואים המתקומם.

ריגז וטבעי. מייד יצאה הממשלה בכ"ה השנה נמרצת, הודיעה כי אין להאמין לדיעות הכופות עלידי. "תחנות רדיו ורות ה"בצר ניניגות בדברי". בכל זאת שיגרה 400 שוטרים להגביר את כוח שומרי החוק בבירה מרי מולי, הטילה עוצר לילה חמור.

אולם כעבור שבוע לא התממשו כל כימי ניס של הבדואים תובעי-הנקמה. הממשלה ביטלה את העוצר, ריכזי שוטריה ספורו למקומותיהם הרגילים, העניין תפס את נסו מן הנכון בתמונה הלוכית הכללית. "לא היה זה: בסופו של דבר", טעם דובר הממשלה, "אלא מאורע רגיל וטבעי, ככל המאורעות הקורים בחבל ארץ זה. והרי אנו חלק מיטע זה."

אכן, מבחינה זו, הוכיחה לוב כי הנה מדינה ערבית עצמאית, עם בחירות משלה, כמי שלה משלה, והרונגים פוליטיים משלה.